

APKOPES PAKALPOJUMU IEPIRKUMS UN DARBA AIZSARDZĪBA

1. Ievads

Ārpakalpojumu izmantošana mūsdienīgās organizācijās kļuvusi par pieaugošu tendenci. *EU-OSHA* 2002. gadā publicētajā ziņojumā un faktu lapā [1., 2.] tika izcelta šī tendence un secināts, ka „daudzi uzņēmumi šobrīd uz vietas uzņēmumā veic tikai pamatfunkcijas, bet palīgfunkcijām izmanto ārpakalpojumus. Tādējādi tiek izveidotas piegādātāju un apakšuzņēmēju ķēdes [2],” kuras veido:

- klients (jeb uzņēmums, kas saņem pakalpojumu) = uzņēmums, kurš uzdevumam izmanto ārpakalpojumu; darbu parasti veic klienta telpās;
- darbuzņēmējs (un darbinieki) = uzņēmums, kurš paraksta līgumu ar klientu par pakalpojumu, piemēram, apkopes darbu, sniegšanu;
- apakšuzņēmējs (un darbinieki) = trešais uzņēmums, kuru nolīdzis darbuzņēmējs, piemēram, specializētiem vai sīkiem palīgdarbiem.

Apkope — korektīva vai preventīva — ir tipiska palīgdarbība, kurai uzņēmumi bieži izmanto ārpakalpojumus, nolīgstot ārējos pakalpojumu sniedzējus. Dati norāda, ka līdz šim tendence joprojām ir palikusi nemainīga. Francijā veiktā aptauja liecina, ka apkope ir viena no funkcijām Francijas rūpniecībā, kurai visbiežāk tiek izmantoti ārpakalpojumi. Saskaņā ar *SESSI* (Francijas rūpnieciskās izpētes un statistikas pārvalde) tikai 2 % no rūpniecības uzņēmumiem ar vismaz 20 darbiniekiem paši veic apkopes, bet 96 % no šiem uzņēmumiem 2005. gadā apkopes uzdevumiem izmantoja, vismaz daļēji, ārpakalpojumus [3].

Daudzi uzņēmumi apkopes veikšanai izmanto ārpakalpojumus, izvēloties koncentrēties uz savu „pamatdarbību”. Šādas rīcības iemesli, kā arī tās priekšrocības un trūkumi ir norādīti 1. tabulā.

1. tabula. Apsvērumi ārpakalpojumu izmantošanai, kā arī tās priekšrocības un trūkumi [4]

Apsvērumi	Priekšrocības	Trūkumi
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Apkopes uzdevums ir atdalīts no uzņēmuma/rūpniecības pārējā darba, ir gandrīz autonoms un skaidri definēts ▪ Ir pieejami kompetenti pakalpojumu sniedzēji ar piemērotiem apkopes risinājumiem un labu drošības sistēmu ▪ Pastāv skaidri kritēriji piemērota apkopes darbuzņēmēja izvēlei 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Specializētiem apkopes pakalpojumu sniedzējiem ir labākas zināšanas nekā klientiem ▪ Labi pakalpojumu sniedzēji var palīdzēt uzlabot apkopes stratēģiju ▪ Specializētiem pakalpojumu sniedzējiem var būt labāki preventīvi risinājumi ar apkopes uzdevumiem saistītu apdraudējumu mazināšanai ▪ Uzņēmumi (klienti) var koncentrēties uz savu pamata uzņēmējdarbību 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Atkarība no pakalpojumu sniedzēja nodrošinātās kvalitātes ▪ Darbuzņēmēja darbinieki nepazīst uzņēmuma/rūpniecības iekšējo kārtību; tiem var būt atšķirīga drošības kultūra ▪ Pirmo reizi strādājot uz vietas uzņēmumā, darbuzņēmējiem nepieciešama īpaša un plašāka ievadīšana un lielāka uzraudzība

2. Ārpakalpojumu izmantošana apkopei: darba aizsardzība

Agrāk apkopes uzdevumus uzņēmumos veica specializēts iekšējais apkopes personāls. Tomēr pēdējo gadu desmitu laikā uzņēmumu apkopes organizēšanā notikušas nozīmīgas izmaiņas. Mūsdienās apkopes uzdevumus var kopīgi veikt operatori un apkopes personāls vai tiem var daļēji vai pilnībā izmantot ārpakalpojumus [5]. Saskaņā ar 2005. gadā Francijā veikto aptauju apkope ir viena no funkcijām Francijas rūpniecībā, kurai visbiežāk izmantoti ārpakalpojumi [6].

Šīm tendencēm apkopes organizēšanā ir ietekme uz darba aizsardzību. Darbuzņēmēju un apakšuzņēmēju sniegtie apkopes pakalpojumi bieži vien tiek uzskatīti par papildus risku darba aizsardzības jomā. Analizējot Francijas datu bāzi par nelaiemes gadījumiem darbā, tika atklāts, ka 2002. gadā apkopes darbinieki ir otri visbiežāk cietušie apakšuzņēmēji, pēc tam uzreiz seko celtniecībā nodarbinātie [6].

Ārpakalpojumu izmantošana apkopei var ietekmēt darbinieku veselību un drošību:

- ja darba vide ir nepazīstama;
- ja darbības ir sadrumstalotas (piemēram, apkopes darbinieki nezina, kas ir paveikts pirms viņu darba);
- ja pret ārējiem darbiniekiem attiecas savādāk nekā uzņēmuma darbiniekiem;
- ja darbuzņēmēju darbs netiek pietiekami uzraudzīts;
- ja nav iekšējas kontaktpersonas ar specializētām zināšanām [5].

Ārpakalpojumu izmantošana arī var ietekmēt štata darbiniekus:

- jo ir grūti saglabāt specializētās zināšanas un tādējādi kvalitatīvi veikt darbuzņēmējdarbu;
- jo tiek nepareizi novērtēts aprīkojuma vai iekārtu stāvoklis, ko rada ārpakalpojumu izmantošana daudzām apkopes darbībām;
- gadījumos, kad nekavējoties jāveic apkopes vai remontdarbi, bet apkopes pakalpojumi nav pieejami, aprīkojumu labo improvizētā veidā ar paša uzņēmuma darbinieku palīdzību (tādējādi aprīkojums nav optimālā stāvoklī);
- jo nav koordinācijas starp klientu un darbuzņēmēju, kā arī starp dažādiem apakšuzņēmējiem, kā arī trūkst atbilstošas komunikācijas par notiekošajiem darbiem [5].

Klientu vadības uzņemšanās un apņēmība nepārtraukti uzlabot veselības aizsardzību un drošību tiek uzskatīta par svarīgu dzinējspēku drošības un veselības aizsardzības efektīvas darbības uzlabošanai visā piegādes ķēdē. Tāpēc, apkopei izmantojot ārpakalpojumus, uzņēmumiem ir jāapsver paveicamā darba ietekme uz veselības aizsardzību un drošību un jāizvēlas darbuzņēmējs, kurš demonstrē darbam nepieciešamo kompetenci un strādā saskaņā ar piemērotu darba aizsardzības sistēmu. Tāpēc nepieciešams integrēt veselības un drošības aspektus iepirkuma procedūrā, bet izvēloties atlases un līguma piešķiršanas kritērijus, lielu uzmanību jāpievērš darba vides riskiem.

Veselības aizsardzības un drošības aģentūras (HSE) [7] sniegtās pamatnostādnes liecina, ka, lai noteiktu darbuzņēmēja kompetenci, uzņēmumi var lūgt informāciju par:

- pieredzi saistībā ar veicamā darba veidu;
- darba aizsardzības politiku un praksi;
- nesenus darba aizsardzības sistēmas rādītājiem (nelaiemes gadījumu skaits u. c.);
- esošo kvalifikāciju un prasmēm;
- apakšuzņēmēju atlases procedūru;
- viņu sniegto apmācību darba aizsardzībā un visu darbinieku uzraudzību;
- apspriežu organizēšanu ar darbiniekiem un apakšuzņēmējiem;
- to, vai tiek izmantota neatkarīga kompetences novērtēšana;
- to, vai šis darbuzņēmējs ir atbilstošas tirdzniecības vai profesionālas organizācijas biedrs;
- to, vai šim darbuzņēmējam vai tā darbiniekiem ir veselības aizsardzības un drošības apmācības „pase” (piemēram, drošības karte Somijā, VCA apliecība Nīderlandē u. c.); dažās nozarēs šī tendence pastiprinās.

Klientam ir jāpārlicinās, vai darbuzņēmējam ir efektīva procedūra apakšuzņēmēju kompetences pārraudzībai un uzraudzībai. Jāpārlicinās arī, vai tiek izmantotas sistēmas informācijas, norādījumu un apmācības sniegšanai apakšuzņēmējam. Izvēloties piemērotu apakšuzņēmēju, darbuzņēmējs var izmantot dažus vai visus kritērijus, kurus klients lieto piemērotā darbuzņēmēja atlasei.

3. Eiropas tiesību akti

Eiropas darba drošības un veselības aizsardzības direktīvas, kuras ir transponētas dalībvalstu tiesību aktos, nosaka minimālos standartus darbinieku aizsardzībai, kā arī tās ir piemērojamas, kad uzņēmumi izmanto apkopes pakalpojumu sniedzējus. Dalībvalstis var noteikt papildu prasības valstī. Tādējādi ir svarīgi ņemt vērā attiecīgajā(-s) dalībvalstī(-s) piemērojamos tiesību aktus.

Pamatdirektīvā (89/391/EEK) noteikts, ka darba devēji sadarbojas, īstenojot darba aizsardzības aizsardzības pasākumus, un koordinē, par darba vides riska faktoriem informē cits citu un attiecīgos darbiniekus un/vai darbinieku pārstāvjus [8].

Pamatdirektīva arī noteic, ka darba devējs nodrošina, lai darbuzņēmēji un viņu darbinieki, kas ir iesaistīti darbā viņa uzņēmumā un/vai iestādē, saņemtu atbilstošu informāciju un piemērotus norādījumus par darba vides riskiem un veicamajiem pasākumiem, strādājot viņa telpās.

Padomes direktīva 92/57/EEK attiecas uz darba aizsardzības minimālajām prasībām pagaidu vai pārvietojamajos būvlaukumos. Šīs direktīvas izpratnē „pagaidu vai pārvietojamais būvlaukums” nozīmē jebkuru būvlaukumu, kurā tiek veikti būvdarbi vai inženiertehniski darbi, kuri arī var ietvert remonta un apkopes darbības [9].

Direktīva noteic, ka jebkuram būvlaukumam, kurā darbojas vairāk nekā viens darbuzņēmējs, klients vai projekta vadītājs ieceļ vienu vai vairākus darba aizsardzības koordinatorus. Piemēram, projekta izpildes posmā koordinators organizē sadarbību starp darba devējiem, ieskaitot tos darba devējus un pašnodarbinātās personas (vai jebkuru personu, kuras profesionālā darbība ir ieguldījums projekta izpildē), kas vienā un tajā pašā būvlaukumā strādā pēc kārtas, koordinējot viņu darbības, lai aizsargātu darbiniekus un novērstu nelaimes gadījumus un arodslimību draudus.

Juridisko pamatu publiskam iepirkumam Eiropas Savienībā nosaka **iepirkumu direktīvas**, piemēram, Direktīvas 2004/17/EK un 2004/18/EK, kurās ieteikta sociālo apsvērumu ietveršana.

Gan Direktīva 2004/17/EK par „īpašajām nozarēm” — ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēm [10], gan Direktīva 2004/18/EK par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru, [11] noteic, ka līguma izpildes laikā piemēro Kopienas un valsts līmenī spēkā esošos normatīvos aktus un koplīgumus par darba apstākļiem un darba drošību ar nosacījumu, ka šie noteikumi un to piemērošana atbilst Kopienas tiesību aktiem.

Sociāls „iepirkums” — Rokasgrāmata sociālo apsvērumu ietveršanai publiskajos iepirkumos

Rokasgrāmatu izveidoja Komisija, lai izskaidrotu iespējas, ko piedāvā esošais ES tiesiskais regulējums valsts iestādēm sociālo apsvērumu ietveršanai publiskajos iepirkumos, tādējādi pievēršot uzmanību ne tikai cenai, bet arī vislabākajai cenai un vērtības attiecībai. Rokasgrāmata galvenokārt paredzēta valsts iestādēm, bet ar cerību, ka tā noderēs arī iepirkuma veicējiem privātā sektorā. Rokasgrāmata apraksta iepirkuma procedūru soli pa solim, izskaidrojot, kā var ietvert jautājumus, kas saistīti ar darba aizsardzību, dažādos iepirkuma procedūras posmos.

Piemēram, jautājumus par darba apstākļiem parasti piemērotāk ir iekļaut līguma izpildes noteikumos, jo vispārīgi tos nevar uzskatīt par tehniskajām specifikācijām vai atlases kritērijiem iepirkumu direktīvu nozīmē.

Tomēr pakalpojumu iepirkumu līgumu tehniskajās specifikācijās ir atļauts iekļaut, piemēram, prasības par pasākumiem, kas novērš nelaimes gadījumus darbā un specifiskus nosacījumus bīstamu izstrādājumu glabāšanai, lai aizsargātu darbinieku veselību un drošību.

Atlasot piegādātājus, pakalpojumu sniedzējus un darbuzņēmējus, konkursa pretendentes var izslēgt no konkursa, ja tie neievēro valsts tiesību aktus par darba aizsardzību.

Līgumslēdzējas iestādes līguma izpildes noteikumos arī var iekļaut prasības apakšuzņēmējiem, piemēram, par darba aizsardzību.

Izņēmuma gadījumos šos jautājumus var iekļaut līguma piešķiršanas kritērijos kā „papildu kritēriju”, lai varētu atšķirt divus līdzvērtīgus pieteikumus [12].

4. Ar apkopi saistīti Eiropas standarti

Standarti ir oficiāli dokumenti, kuri nosaka materiālo un nemateriālo objektu (tehnisko kritēriju, metožu, procesu vai praksi) vienādošanu. Standarti nodrošina pakalpojumu/produktu, piemēram, pārvaldības, drošības, vides un/vai kvalitātes aspektu, specifiskās iezīmes. Tie nosaka mūsdienīgu procesu vai prakses izmantošanu. Jaunu drošības prasību, jaunu metožu un materiālu dēļ un tehnoloģiju attīstības rezultātā vairumam standartu nepieciešama periodiska pārskatīšana.

Apkopes standarti var veicināt pakalpojumu kvalitātes uzlabošanu un iespējas to piedāvāt klientiem. Standarti arī sniedz ieguvumus, palielinot izpratni un saziņu, ko nodrošina vienota terminoloģija un uzlabotas līgumattiecības. Tie arī palīdz pakalpojumu sniedzējiem izpildīt tiesiskās un normatīvās prasības attiecībā uz veselības aizsardzību un drošību [12].

Uz apkopi attiecas turpmāk minētie standarti.

2. tabula. Ar apkopi saistīti standarti [13]

Apkope	<p>CEN/TS 15331:2005 Ēku uzturēšanas dienestu plānošanas, pārvaldīšanas un kontroles kritēriji (piezīme: standartu nesēn pārskatīja un publicēja kā LVS EN 15331:2011)</p> <p>LVS EN 13269:2006 Tehniskā uzraudzība. Tehniskās uzraudzības līgumu sagatavošanas norādījumi (piezīme: iepriekš ENV (priekšstandarts) 13269, publicēts 2001. gadā)</p> <p>LVS EN 15341:2007 Tehniskā apkalpe. Tehniskās apkalpes pamatrādītāji</p> <p>LVS CEN/TR 15628:2007 Tehniskā apkalpe. Tehniskās apkalpes personāla kvalifikācija (piezīme: tiek pārskatīts, lai kļūtu par EN)</p> <p>LVS EN 13460:2009 Uzturēšana kārtībā. Dokumentācija (piezīme: pirmā versija publicēta 2002. gadā)</p> <p>EN 13306:2010 Apkope. Apkopes terminoloģija (piezīme: pirmā versija publicēta 2001. gadā)</p>
--------	---

EN 13306:2001 Apkopes terminoloģija

Šis Eiropas standarts nosaka vispārējus terminus un definīcijas apkopes tehniskajām, administratīvajām un vadības jomām [4]. Daži EN 13306 standarti, kuri ieviesti valsts līmenī, ir daudzvalodu. Šīs definīcijas sekmē efektīvu saziņu un novērš pārpratumus starp klientu un darbuzņēmēju(-iem).

LVS EN 13460:2009 Uzturēšana kārtībā. Dokumentācija

Šajā standartā norādītas vispārīgas pamatnostādnes tehniskajai dokumentācijai, kura jāpievieno vienībai (vēlākais pirms tās sagatavošanas ekspluatācijas uzsākšanai) nolūkā palīdzēt veikt tās apkopi, un tas galvenokārt paredzēts projektētājiem, ražotājiem, tehniskajiem rakstniekiem un dokumentācijas piegādātājiem.

LVS EN 13269:2006 Tehniskā uzraudzība. Tehniskās uzraudzības līgumu sagatavošanas norādījumi

Šajā standartā sniegti norādījumi apkopes pakalpojumu līgumu sagatavošanai, un uzņēmumi to var izmantot, sagatavojot līgumu. Tas attiecas uz visu apkopes pakalpojumu kopumu (apkopes darbības, kā arī plānošana, pārvaldība un kontrole), visu veidu vienībām un iekšējiem, kā arī pārrobežu līgumiem.

LVS EN 15341:2007 Tehniskā apkalpe. Tehniskās apkalpes pamatrādītāji

Šajā standartā sniegti ar apkopi saistīti galvenie darbības rādītāji un norādīta sistēma galveno darbības rādītāju pārvaldībai, lai mērītu apkopes uzraudzības darbību. Standarts attiecas uz apkopi kopumā un nav saistīts ar konkrētu iekārtu vai nozari, un vairums indikatoru standartā attiecas uz visām rūpnieciskajām un atbalsta iekārtām (ēkas, infrastruktūra, transports, sadale, tīkli utt.).

CEN/TS 15331:2005 Ēku uzturēšanas dienestu plānošanas, pārvaldīšanas un kontroles kritēriji

Šajās tehniskajās specifikācijās norādīti kritēriji un vispārīgās metodes, kas saistītas ar ēku un to apkārtnes apkopes plānošanu, pārvaldību un kontroli atbilstīgi īpašnieku un lietotāju mērķiem un nepieciešamajai apkopes kvalitātei. Tā nolūks ir palīdzēt apkopes budžeta veidošanai un apkopes aktivitāšu plānošanai, uzlabojot ēku rentabilitāti.

LVS CEN/TR 15628:2007 Tehniskā apkalpe. Tehniskās apkalpes personāla kvalifikācija

Šajā tehniskajā ziņojumā sniegta informācija par pašreizējo situāciju attiecībā uz kompetences līmeņa noteikšanu personālam, kas nodarbojas ar apkopi, kā arī zināšanu līmeņiem, kuri nepieciešami šīm kompetencēm.

Dokumentā apkopes personāls ir iedalīts trīs līmeņos — Eiropas apkopes tehniķis, uzraudzītājs un vadītājs, un katram līmenim sniegta sīkāka informācija par vajadzīgo zināšanu līmeni, kas nepieciešams dažādās kompetences jomās, tādējādi paredzot prasības, kas jāiekļauj apkopes apmācībā, tostarp apmācībā par drošību un vidi.

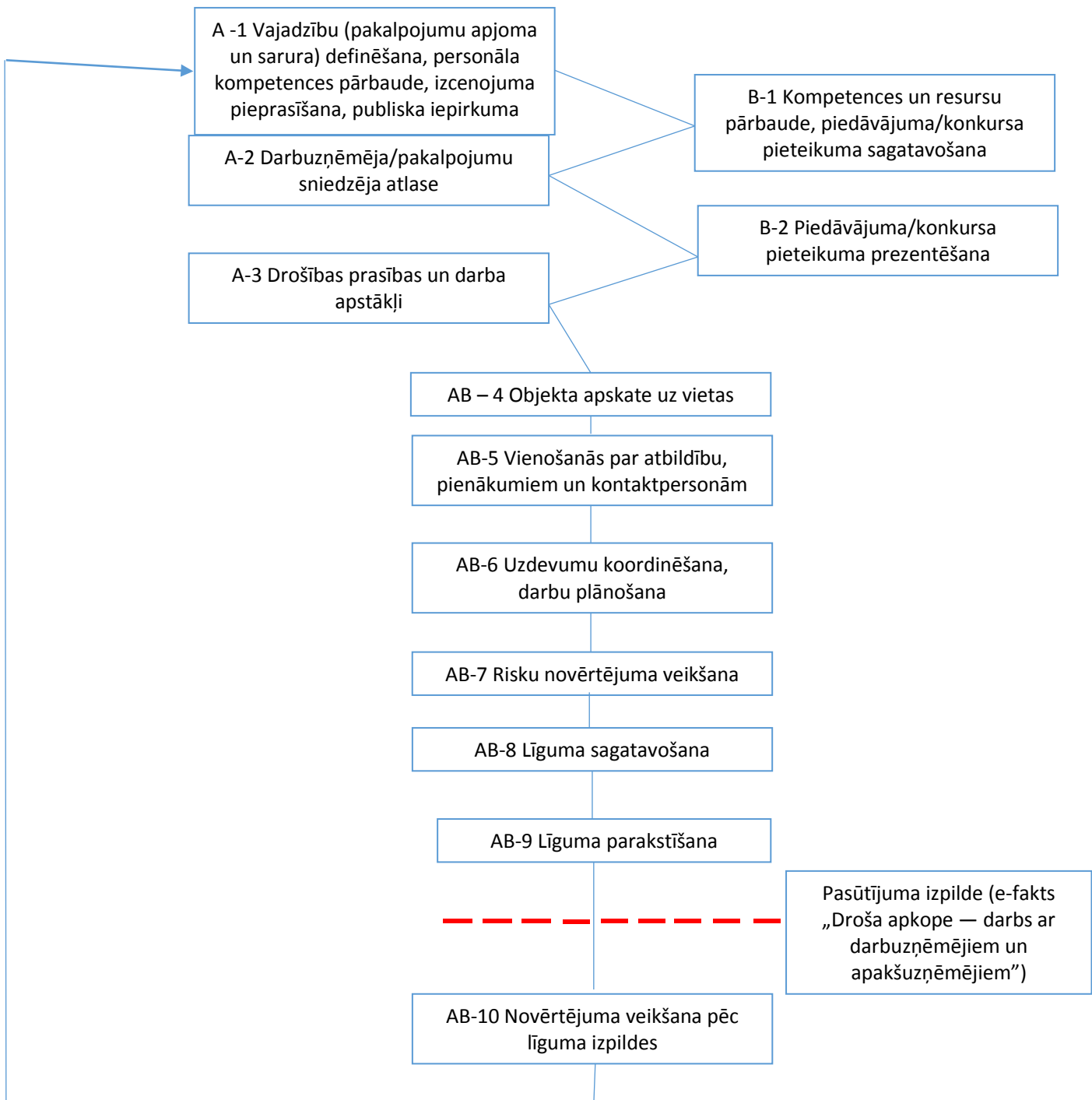
5. Darba aizsardzības aspekti iepirkumā

Attēlā turpmāk sniegts iepirkuma procesa pārskats, tostarp dažādie posmi klientiem (kreisā puse) un darbuzņēmējiem (ārējie pakalpojumu sniedzējiem, labā puse), (A = klienta uzdevums, B = darbuzņēmēja uzdevums. Uzdevumi, kuri marķēti ar „AB”, ir abu pušu atbildība). Pēc tabulas sniegti posmu apraksti.

1. attēls. Posmu pārskats, slēdzot līgumus par pakalpojumiem

klients/saņēmējs uzņēmums

darbuņēmējs/pakalpojuma sniedzējs

A-1 Vajadzību (pakalpojumu kopuma) un prasību definēšana

Definējot veicamos darbus un uzdevumu kopumu, vienlaicīgi jānosaka procedūras, kuras nodrošina, ka tiek identificēti valsts normatīvie akti un pašā darbavietā darba aizsardzības prasības, kā arī tās tiek iekļautas apkopes pakalpojumu iepirkuma procedūrā. Iepirkuma stratēģijā jāiekļauj piedāvājumu vērtēšanas stratēģijas un modeļi, kuri palīdz pārbaudīt pretendenta spējas izpildīt veselības aizsardzības un drošības norādījumus. Darbuņēmēja atlases sagatavošanā jāiekļauj tādi kritēriji, ar kuriem var izvērtēt tā izmantotos veselības aizsardzības un drošības standartus.

B-1 Kompetences un resursu pārbaude, piedāvājuma/konkursa pieteikuma sagatavošana

Kad tiek publicēts atklāts aicinājums iesniegt izcenojumu/pedalīties konkursā, (iespējamais) piedāvājuma iesniedzējs/konkursa dalībnieks (apkopes pakalpojumu sniedzējs) iepazīstas vajadzības un prasības (sk. A-1) un izvērtē tās, ņemot vērā savas spējas un resursus.

Daudzi uzņēmumi publicē rīcības kodeksus, kurā sniegti vispārīgi noteikumi piegādātāju vēlamajai rīcībai [14]. Ziņojums par uzņēmumu sociālo atbildību [15] arī sniedz informāciju par uzņēmumu pamatprincipiem sociālajā un vides jomā, ko tie izmanto sava uzņēmuma darbībā un mijiedarbībā ar ieinteresētajām personām [16]. Turklāt darījumiem un iepirkumiem ir izveidotas dažādas informācijas platformas, kurās sniegta informācija par iepirkumiem un drošības pasākumiem [17].

A-2 Darbuzņēmēja/pakalpojumu sniedzēja atlase

3. tabulā ir sniegts vispārīgu un ar darba aizsardzību saistītu kritēriju pārskats (apakš-) uzņēmēju atlasei, kā arī norādīti indikatori un informācijas avoti.

3. tabula. Aspekti/ kritēriji, indikatori un informācijas avoti (apakš-)uzņēmēju atlasei [4; 18; 19; 20; 21]

Aspekti/ kritēriji	Indikatori	Avoti
Tehniskās iespējas izpildīt līgumu	<ul style="list-style-type: none"> ▪ uzņēmuma pamatdarbība ▪ pieredze līdzīgā darbā ▪ tehniskais aprīkojums ▪ kvalitātes kontroles sistēma ▪ prasmes un kvalifikācija ▪ īpaša kvalifikācija (piemēram, metināšana atbilstoši standarta ISO 9606 prasībām) [35] 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ uzņēmuma tīmekļa vietne ▪ piedāvājuma iesniedzēja/konkursa dalībnieka portfolio ▪ apliecības ▪ dokumentācija par kvalitātes kontroles sistēmu ▪ atsauksmes no citiem klientiem
Darba aizsardzības sistēmas darbība	<ul style="list-style-type: none"> ▪ darba aizsardzības politika ▪ droša darba sistēmas ▪ apmācība darba aizsardzībā ▪ darba aizsardzības sistēmas rādītāji ▪ tehniskais aprīkojums un individuālie aizsardzības līdzekļi 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ vispārīgi drošības noteikumi ▪ informācija par drošām darba metodēm ▪ apliecības par: <ul style="list-style-type: none"> ▪ darba aizsardzību (piemēram, <i>BeSaCC</i> Beļģijas drošības kritēriji darbuzņēmējiem [19] / <i>MASE Manuel d' Amélioration Sécurité des Entreprises</i> [20] / <i>SCC</i> Darbuzņēmēju drošības kontrolsaraksts [21]); ▪ kvalitātes vadību (piemēram, ISO 9000); ▪ arodveselības aizsardzības un drošības pārvaldību (piemēram, OHSAS 18001); ▪ vides vadību (piemēram, ISO 14001); ▪ revīzijām, akreditācijām; ▪ pakalpojumu sniedzēja

Aspekti/ kritēriji	Indikatori	Avoti
		nelaimes gadījumu statistiku.
Apakšuzņēmēju atlase un uzraudzība	<ul style="list-style-type: none"> ▪ konkursa dalībnieka iepirkuma pārvaldība ▪ uzraudzības sistēma 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokumentācija par apakšuzņēmēju atlasī ▪ auditi ▪ cita saziņa
Nepamatoti lēts piedāvājums/piedāvājums, kas saistīts ar risku attiecībā uz zemiem darba aizsardzības standartiem	<ul style="list-style-type: none"> ▪ izmaksu aprēķini ▪ laika grafiki 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pieteikuma/piedāvājuma saturs ▪ semināri ▪ saziņa ar piedāvājuma iesniedzēju/konkursa dalībnieku

Publiskā iepirkuma direktīvas atļauj dalībvalstu līgumslēdzējām iestādēm (ja šo dalībvalstu tiesību aktos tas ir paredzēts) izslēgt no publiskā iepirkuma procedūras kandidātu vai konkursa dalībnieku, kurš nav ievērojis attiecīgās dalībvalstīs tiesību aktu noteikumus. Izslēgšanas kritērijos var, piemēram, iekļaut darba aizsardzības prasību neievērošanu [12].

B-2 Piedāvājuma/konkursa pieteikuma prezentēšana

Ja nepieciešams veidot visaptverošu, ilgtermiņa sadarbību starp klientu un pakalpojuma sniedzēju(-iem) (piemēram, pārstrādes rūpniecības nozarēs), var būt noderīgi, un dažreiz pat nepieciešami, prezentēt piedāvājumu/konkursa pieteikumu nelielā seminārā. Prezentācijas laikā sīki jāpārrunā drošības koncepcijas un standarti.

A-3 Objektam raksturīgi drošības noteikumi un darba apstākļi

Pēc pretendenta/konkursa dalībnieka izvēlēšanās klients sniedz informāciju par darba aizsardzības prasībām un darba apstākļiem, kuri raksturīgi objektam.

AB-4 Objekta apskate uz vietas

Objekta apskates uz vietas palīdz mazināt pārpratumus starp klientu un darbuuzņēmēju. Pirms reālā darba sākšanās izpildes objektā jāpārrunā un jānoskaidro darba aizsardzības prasības. Ja nepieciešams, jāizskata iespējami papildu riski objektā un jāvienojas par papildu pasākumiem.

AB-5 Vienošanās par atbildību, pienākumiem un kontaktpersonām

Nākamais nozīmīgais solis iepirkuma procedūrā ir vienošanās par uzdevumiem, atbildību un pienākumiem. Tas nozīmē iecelt koordinatoru, uzraudzītājus un kontaktpersonas, kā arī noteikt saziņas struktūras.

AB-6 Uzdevumu koordinēšana un laika sadale

Ja apkopi neveic rūpnīcas dīkstāves laikā, nepieciešama laba saskaņošana starp ražošanas un apkopes personālu. Ja objektā vienlaicīgi ir vairāki darbuuzņēmēji un notiek vairākas darbības, nepieciešams izveidot stingru projekta plānu un darbu grafiku, lai netiktu traucēts darbs. Plānošanas procesa laikā arī jāņem vērā ar laiku saistīti riski un rezerves laiks. Lai arī galvenā uzmanība jāpievērš veselības aizsardzībai un drošībai, efektivitāti arī uzlabo darbuuzņēmēja darbību saskaņošana un tā iekļaušanās kopējā projekta plānā vai notiekošā procesā, kā arī visaptveroša komunikācija.

AB-7 Risku novērtējuma veikšana

Apkopes aktivitāšu riska novērtējumam nepieciešama īpaši laba sadarbība starp darbuuzņēmēju un klientu: abu pušu piedalīšanās ir svarīga atbilstošam riska novērtējumam.

Riska novērtējums klientam un darbuuzņēmējam jāveic un jāparaksta pirms apkopes sākuma. Papildinformācija par to ir sniegta e-faktā „Droša apkope — darbs ar darbuuzņēmējiem un apakšuzņēmējiem” [22].

AB-8/AB-9 Līguma sagatavošana un parakstīšana

Pēc iepriekš minēto posmu pabeigšanas var sagatavot pakalpojumu līgumu. Papildus prasībām par tehniskiem, finanšu un juridiskiem jautājumiem laba prakse ir līgumā iekļaut prasības attiecībā uz darba aizsardzību. Šādā veidā darbuzņēmējam var darīt zināmas klienta prasības attiecībā uz veselības aizsardzību un drošību un norādīt atbildību.

Saskaņā ar Eiropas standartu LVS EN 13269, līguma elementi arī ir drošības un veselības aizsardzības aspekti (sk. 4. sadaļu).

Līguma parakstīšana ir formāls akts, un pēc tā veikšanas pakalpojumu sniedzējs(-i) var sākt darbu. Drošības un veselības aizsardzības aspekti darbā ar apkopes darbuzņēmējiem ir izskatīti e-faktā „Droša apkope — darbs ar darbuzņēmējiem un apakšuzņēmējiem” [22].

AB-10 Novērtējums pēc līguma izpildes

Līgumā un tā pielikumos būs iekļauta sīka informācija par veicamajiem pakalpojumiem. Tomēr darbu veikšanas laikā var notikt izmaiņas. Tāpēc jāveic novērtējums pēc līguma izpildes, lai nākotnē būtu iespējams papildus uzlabot apkopes stratēģiju, darba procesu un mijiedarbību starp klientu un darbuzņēmēju. Ideālā gadījumā abām pusēm visā apkopes procesa laikā jāvēl datu un jāreģistrē pieredze un zināšanas. Šos rezultātus var izmantot klienta un/vai darbuzņēmēja atgriezeniskai saitei ar nolūku uzlabot tehnisko, organizatorisko un veselības aizsardzības un drošības efektivitāti, kā arī turpmākām uzziņām.

6. Atsauces

- [1] EU-OSHA — Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra, 2002., Ziņojums: jauni līgumattiecību veidi un to ietekme uz darba drošību un veselības aizsardzību, Eiropas Kopienu Oficiālo publikāciju birojs, Luksemburga, pieejams tiešsaistē <http://osha.europa.eu/en/publications/reports/206/view>
- [2] EU-OSHA — Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra, 2002., 25. faktu lapa: jauni līgumattiecību veidi un to ietekme uz darba drošību un veselības aizsardzību, Eiropas Kopienu Oficiālo publikāciju birojs, Luksemburga, pieejama tiešsaistē <http://osha.europa.eu/en/publications/factsheets/25/view>
- [3] EU-OSHA — Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra, 90. faktu lapa: Apkope un DDVA — statistikas aina, Luksemburga, 2010., pieejama: <http://osha.europa.eu/en/publications/factsheets/90/view>
- [4] Schliephacke, J., 'Fremdfirmeneinsatz - Checklisten helfen dem Auftraggeber beim Umgang mit Fremdfirmen', *Sicherheitsingenieur*, No. 12, 2001.
- [5] EU-OSHA — Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūras žurnāls, 12., 2011., C.Grusenmeyer, *Improving understanding of maintenance organisation to ensure safe maintenance activities in companies* (Izpratnes uzlabošana par apkopes organizēšanu ar nolūku garantēt drošas apkopes darbības uzņēmumos), pieejams <http://osha.europa.eu/en/publications/magazine/magazine12/view>
- [6] EU-OSHA — Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra, Apkope un darba drošība un veselības aizsardzība: statistikas aina, Luksemburga, 2010., pieejams tiešsaistē: [http://osha.europa.eu/en/publications/literature reviews/maintenance OSH statistics](http://osha.europa.eu/en/publications/literature_reviews/maintenance%20OSH%20statistics)
- [7] HSE, 2002., *Use of contractors - a joint responsibility* (Darbuņēmēju piesaistīšana — kopīga atbildība) <http://www.hse.gov.uk/pubns/indg368.pdf>
- [8] Padomes Direktīva 89/391/EEK (1989. gada 12. jūnijs) par pasākumiem, kas ieviešami, lai uzlabotu darba ņēmēju drošību un veselības aizsardzību darbā, Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis L 183, 29.06.1989., 1. –8. lpp., <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31989L0391:LV:HTML>
- [9] Padomes Direktīva 92/57/EEK (1992. gada 24. jūnijs) par darba drošības un veselības aizsardzības minimālo prasību īstenošanu pagaidu vai pārvietojamajos būvlaukumos (astotā atsevišķā direktīvas Direktīvas 89/391/EEK 16. panta 1. punkta nozīmē), Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis L 245, 26.08.1992., 6.–22. lpp., izgūta 2010. gada 14. septembrī no: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31992L0057:LV:HTML>
- [10] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/17/EK (2004. gada 31. marts), ar ko koordinē iepirkuma procedūras, kuras piemēro subjektī, kas darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs, Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis L 134, 30.04.2004., 1. –113. lpp., <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:134:0001:0113:EN:PDF>
- [11] Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/18/EK (2004. gada 31. marts) par to, kā koordinēt būvdarbu valsts līgumu, piegādes valsts līgumu un pakalpojumu valsts līgumu slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūru, OV L 134, 30.04.2004., 114.–240. lpp., <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:134:0114:0240:EN:PDF>
- [12] Eiropas Komisijas Nodarbinātības, sociālo lietu un vienlīdzīgu iespēju ģenerāldirektorāts, 2010., *Buying Social A Guide to Taking Account of Social Considerations in Public Procurement* (Sociāls „iepirkums” — Rokasgrāmata sociālo apsvērumu ietveršanai publiskajos iepirkumos) Pieejams: <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=6457&langId=en>
- [13] Stroyan, J., Brown, N., *Study on the implementation of service standards and their impact on service providers and users* (Pētījums par pakalpojumu standartu ieviešanu un to ietekmi uz pakalpojuma sniedzējiem un lietotājiem), 2012., *Technopolis Group* <ftp://ftp.cen.eu/CEN/Sectors/List/Services/Technopolis20120124.pdf>
- [14] Tantaline (2010). *Code of Conduct for Suppliers and sub-contractors*. (Piegādātāju un

apakšuzņēmēju rīcības kodekss) Izgūts 2010. gada 14. septembrī no:
<http://www.tantaline.com/Code-of-conduct-for-suppliers-353.aspx>

- [15] Vattenfall (2010.), *Corporate social responsibility report 2009*. (2009. gada ziņojums par uzņēmumu sociālo atbildību.) Izgūts 2010. gada 14. septembrī no:
<http://www.vattenfall.com/en/file/2-20100331-094929.pdf>
- [16] EU-OSHA, Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra (2010.), *Introduction to corporate social responsibility (CSR)* (Ievads uzņēmumu sociālajā atbildībā).
<http://osha.europa.eu/en/topics/business/index.html/csr>
- [17] CSR Europe (2010.), *The European business network for CSR* (Eiropas uzņēmumu tīkls uzņēmumu sociālajai atbildībai), Izgūts 2010. gada 14. septembrī no:
<http://www.csreurope.org/cgi-bin/search.cgi?m=any&q=procurementKrug>, P. (2010.), *LAA NRW: Arbeitsschutz bei Vertragsarbeit. Landesweites Programm.*
http://www.nordrheinwestfalendirekt.de/broschuerenservice/download/546/EDITA_9.pdf
- [18] *The Institution of Engineering and Technology* (2010.), *Contractor Management* (Darbuņēmēja vadība), <http://www.theiet.org/factfiles/health/hsb19.cfm?type=pdf>
- [19] BeSaCC-VCA (2010.), *BeSaCC Belgian Safety Criterias for Contractors* (BeSaCC Beļģijas drošības kritēriji darbuņēmējiem), izgūts 2010. gada 14. septembrī no: <http://www.besacc-vca.be>
- [20] MASE (2010.), *Manuel d'Amélioration Sécurité des Entreprises*, izgūts 2010. gada 14. septembrī no: <http://www.mase.com.fr>
- [21] SCC-Sekretariat (2010.), *Safety Checklist Contractors* (Darbuņēmēju drošības kontrolsaraksts), <http://www.scc-sekretariat.de>
- [22] EU-OSHA (2012.), 62. e-fakts: droša apkope — darbs ar darbuņēmējiem un apakšuzņēmējiem, Pieejams: <http://osha.europa.eu/en/publications/e-facts/e-fact-62-safe-maintenance-working-with-contractors-and-subcontractors/view>